Käsiraamat kohaliku omavalitsuse spetsialistidele

Downloaded 19.11.2026

Viimati uuendatud 21.09.2026

Sisukord

Keskkonnavastutus ja keskkonnakahju heastamine **3**
Keskkonnakaitse põhimõtted **4**
Haldusmenetlus keskkonnavastutuse seaduse alusel **4**
Keskkonnakahjust teavitamine **5**

Keskkonnavastutus ja keskkonnakahju heastamine

Keskkonnale tekitatud kahju tuleb selle põhjustajal heastada. Keskkonnaameti ülesanne on tuvastada vastutavad saastajad ning tagada, et isikud ja ettevõtted, kes on keskkonnakahju või selle ohu põhjustanud, tegeleks ka kahju vältimise ja heastamisega.

Keskkonnakahju ning selle heastamine

Keskkonnakahju keskkonnavastutuse seaduse mõistes on oluline ebasoodne mõju

- elupaiga või liigi soodsa seisundi saavutamisele või säilitamisele;
- kaitsealale, hoiualale, püsielupaigale või kaitstavale looduse üksikobjektile või
- merealale, pinna- või põhjaveele.

Samuti peetakse keskkonnavastutuse seaduse (KeVS) tähenduses keskkonnakahjuks ainete, valmististe, organismide või mikroorganismide otsese või kaudse keskkonda viimisega põhjustatud pinnasekahjustust, millega kaasneb oluline risk, et see võib mõjutada inimese tervist.

Keskkonnavastutuse seadusega ei ole hõlmatud nende liikide ja koosluste kahjustamine, mis ei ole kaitse alla võetud, tuumaõnnetustega põhjustatud keskkonnakahju ning välisõhule tekitatud kahju, samuti kahju, mille on põhjustanud rahvusvahelise julgeoleku tagamine, sõjategevus või loodusõnnetus.

Samuti ei käsitle keskkonnavastutuse seadus metsale tekitatud kahju (v.a juhul, kui mets on kaitstav elupaigatüüp), maapõuele tekitatud kahju (v.a juhul, kui tekitatakse pinnasekahju) ega haju- ja jääkreostust.

Kahju tekkimisel peab selle tekitaja rakendama heastamismeetmeid, töötades selleks esmalt välja heastamismeetmete plaani ja esitades selle Keskkonnaametile heakskiitmiseks. Keskkonnakahju tekitaja peab ka kandma kõik keskkonnakahju vältimise ja heastamisega seotud kulud.

Järelevalve

Keskkonnale tekitatud kahju määramise ja väljanõudmisega saab tegeleda ainult Keskkonnaamet. Seega tuleks juhtumitest, mille puhul on olemas kas teadmine või kahtlus keskkonna kahjustamisest, teavitada alati Keskkonnaameti maakondlikku järelevalvebürood. Kiiret reageerimist nõudvate juhtumite

korral tuleb neist teavitada, helistades Riigiinfo telefonile 1247.

Viimati uuendatud 06.01.2025

Keskkonnakaitse põhimõtted

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (KeÜS) on sätestatud kuus olulist põhimõtet, millele tugineb muu hulgas ka keskkonnavastutuse menetlus.

Keskkonna kõrgetasemelise ja tervikliku kaitse põhimõte (KeÜS-i § 8) – keskkonnakaitse meetmed peavad tagama kõrgetasemelise kaitse, seejuures tuleb tagada keskkonna terviklik kaitse ja arvestada keskkonnamõju võimalikku ülekandumist ühelt keskkonnaelemendilt teisele.

Lõimimispõhimõte (KeÜS-i § 9) – keskkonnakaitse kõrget taset tagavad kaalutlused peavad olema arvesse võetud kõikide eluvaldkondade arengu suunamisel, et tagada säästev areng.

Vältimispõhimõte (KeÜS-i § 10) – keskkonnaohtu tuleb vältida. Keskkonnaohtu või olulist keskkonnahäiringut tuleb taluda, kui tegevus on vajalik ülekaaluka huvi tõttu, puudub mõistlik alternatiiv ja keskkonnaohu või olulise keskkonnahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed.

Ettevaatuspõhimõte (KeÜS-i § 11 lg-d 1–2) – keskkonnariski tuleb asjakohaste ettevaatusmeetmete abil võimalikult suurel määral vähendada. Keskkonnariskiga tegevuste suhtes otsuste tegemisel selgitatakse välja nende tegevuste mõju keskkonnale. Seaduses sätestatud juhtudel ja korras tuleb läbi viia keskkonnamõju hindamise menetlus.

„Saastaja maksab“ põhimõte (KeÜS-i § 12 lg 1) – keskkonnahäiringu, -ohu, -riski või -kahju hindamise, vältimise, vähendamise või heastamisega seotud kulud kannab nende põhjustaja, kui seadusest ei tulene teisiti.

Loodusvarade säästliku kasutamise põhimõte (KeÜS-i § 13) – taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid tuleb kasutada säästlikult, arvestades nende looduslikku täienemist ja varude jätkumist võimalikult pika aja jooksul.

Viimati uuendatud 24.01.2025

Haldusmenetlus keskkonnavastutuse seaduse alusel

Kui keskkonnakahjust või selle ohust on Keskkonnaametit teavitatud, läheb Keskkonnaameti inspektor vajaduse korral kohapeale ja fikseerib olukorra. Seejärel edastatakse info keskkonnavastutuse peaspetsialistile, kes hindab, kas tekkinud kahju või ohu puhul saab kohaldada keskkonnavastutuse seadust.

Kui jah, koostatakse kahju või ohu tekitajaga vältimis- ja/või heastamisplaan, millele tuginedes saab Keskkonnaamet ettekirjutuse koostada. Ettekirjutusse märgitakse kahju või ohu tekitaja jaoks kohustuslikud tegevused, mis tuleb täita kas kindlaks ajaks või regulaarselt, pikema ajaperioodi vältel.

Näide 1. Ühekordne kohustus. Põllumajandusettevõtte farmist lekkis ohtlikku kemikaali sisaldav silomahl, mis jõudis kanalisatsiooni kaudu lähedal asuvasse jõkke. Jões ja sellega ühendatud järves tekkis hapnikupuudus, mistõttu kalad ja teised veeloomad hukkusid. Paralleelselt kriminaalmenetlusega algatas Keskkonnaamet haldusmenetluse keskkonnavastutuse seaduse alusel.

Ettevõttele tehti ettekirjutus, millega seati kohustus parandada teatud jõelõikude elupaigalist kvaliteeti kivide lisamise ja põikmadalike rajamise teel, et pakkuda kaladele ja veeselgrootutele varjepaiku ja kudealasid. Ettevõte teostas koos valdkonna eksperdiga heastamistööd ning menetlus lõpetati.

Näide 2. Pikaajaline kohustus. Looduskaitsealal, piiranguvööndis rajati eraomandis olevale kinnisasjale ebaseaduslikult tiigid, mistõttu hävinesid osaliselt kaitstavad elupaigatüübid – liigirikkad madalsood ning siirde- ja õõtsiksood.

Eksperdid leidsid, et ebaseaduslikult rajatud tiigid on kujunenud kvaliteetseks elupaigaks kahepaiksetele ning harivesilikule. Seetõttu otsustas Keskkonnaamet, et ettekirjutus peaks olema suunatud tiikide kui kvaliteetse elupaiga säilitamisele. Ettekirjutusega määrati kahju tekitajale erinevaid kohustusi, sealhulgas iga-aastane niitmiskohustus tiikide läheduses ning kohustus jälgida, et tiigid ei taimestuks täielikult. Veel määrati ettekirjutuses, et kahepaiksete olukorra jälgimiseks tuleb eksperdil teha piirkonnas seiret iga kahe aasta tagant, kokku kolmel korral.

Viimati uuendatud 24.01.2025

Keskkonnakahjust teavitamine

Olulised kontaktid:

- Riigiinfo telefon 1247, e-post **1247@1247.ee**

- Keskkonnaameti telefon 662 5999, e-post **info@keskkonnaamet.ee**
- Terviseameti telefon 794 3500, e-post **info@terviseamet.ee**

Keskkonnakahju või selle ohu tekitaja on kohustatud kahju ohu ilmnemisel asuma seda vältima või tekkinud keskkonnakahju heastama. Seetõttu peab kahju tekitaja keskkonnakahju või selle ohu tekkimise või püsimise korral viivitamata teavitama kõigist keskkonnakahju ja selle ohuga seotud asjaoludest Keskkonnaametit (inimese tervise mõjutamisel ka Terviseametit).

Viimati uuendatud 25.02.2025